

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па гуманітарнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь

_____ А.Г.Бахановіч

Рэгістрацыйны № _____ / пр.

МЕТОДЫКА ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

**Прыкладная вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці
6-05-0232-01 Беларуская філалогія**

УЗГОДНЕНА

Старшыня Вучэбна-метадычнага
аб'яднання па гуманітарнай
адукацыі

_____ А.Г.Прахарэнка

УЗГОДНЕНА

Начальнік Галоўнага ўпраўлення
прафесійнай адукацыі
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь

_____ С.М.Пішчоў

УЗГОДНЕНА

Прарэктар па навукова-метадычнай
работе Дзяржаўнай установы
адукацыі “Рэспубліканскі інстытут
вышэйшай школы”

_____ І.У.Цітовіч

Эксперт-нормакантралёр

Мінск 2025 г.

СКЛАДАЛЬНІК:

Вольга Уладзіміраўна Праскаловіч, прафесар кафедры рыторыкі і методыкі выкладання мовы і літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар педагагічных навук, дацэнт.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра беларускай і рускай філалогіі факультэта гуманітарных ведаў і камунікацый установы адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава” (пратакол ад 21 снежня 2024 № 11);

Вольга Уладзіміраўна Зелянко, прарэктар па навуковай рабоце дзяржаўнай ўстановы адукацыі “Акадэмія адукацыі”, доктар педагагічных навук, дацэнт.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ПРЫКЛАДНАЙ:

Кафедрай рыторыкі і методыкі выкладання мовы і літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 7 ад 21.01.2025 г.);

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 7 ад 20.02.2025 г.);

Навукова-метадычным саветам па філалагічных спецыяльнасцях вучэбна-метадычнага аб’яднання па гуманітарнай адукацыі (пратакол № 5 ад 11.02.2025 г.).

Адказны за рэдакцыю: В. У. Праскаловіч

Адказны за выпуск: В. У. Праскаловіч

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна “Методыка выкладання беларускай літаратуры” займае вядучае месца ў прафесійнай падрыхтоўцы будучых настаўнікаў-славеснікаў. Прафесійная падрыхтоўка студэнтаў-філолагаў ва ўніверсітэце складаецца з засваення імі тэорыі ў галіне педагагічнай навукі і адукацыйнай практыкі і авалодання асобаснымі і прафесійна-метадычнымі кампетэнцыямі, неабходнымі для паспяховай самастойнай педагагічнай дзейнасці ў якасці настаўніка беларускай літаратуры ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

Дадзеная вучэбная дысцыпліна забяспечвае падрыхтоўку высокакваліфікаваных канкурэнтаздольных спецыялістаў у сферы школьнай літаратурнай адукацыі, адаптаваных да ажыццяўлення прафесійнай дзейнасці ў хутказменлівых сацыякультурных умовах, гатовых да вырашэння важнай дзяржаўнай і грамадскай задачы – навучанне і выхаванне падрастаючага пакалення.

Аktуалізацыя праблемы прафесійна-метадычнай падрыхтоўкі студэнтаў-філолагаў прадвызначае практыка-арыентаваную скіраванасць дадзенай вучэбнай дысцыпліны, выпрацоўку атрыманых ведаў і ўменняў у створаных вучэбных квазісітуацыях (у абставінах будучай сферы дзейнасці).

Мэта вучэбнай дысцыпліны “Методыка выкладання беларускай літаратуры” – тэарэтычная і практычная падрыхтоўка студэнтаў-філолагаў да самастойнай прафесійна-педагагічнай дзейнасці ў якасці настаўніка беларускай літаратуры ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- даць студэнтам фундаментальныя навукова-метадычныя веды аб працэсе навучання беларускай літаратуры ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі;

- азнаёміць студэнтаў з мэтай, задачамі, прынцыпамі, метадамі і прыёмамі, сродкамі, арганізацыйнымі формамі і тэхналогіямі навучання, са зместам і структурай курса беларускай літаратуры ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі,

- сфарміраваць у студэнтаў неабходныя прафесійна-метадычныя ўменні, кампетэнцыі, падрыхтаваць іх да выканання функцый настаўніка беларускай літаратуры;

- развіць у студэнтаў прафесійныя якасці, неабходныя сучаснаму настаўніку, метадычнае мысленне, творчы падыход да педагагічнай дзейнасці.

У сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй вучэбная дысцыпліна адносіцца да “Метадычнага модуля” дзяржаўнага кампанента.

У працэсе выкладання вучэбнай дысцыпліны рэалізуюцца міжпрадметныя сувязі з наступнай вучэбнай дысцыплінай: “Методыка выкладання беларускай мовы”.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны “Методыка выкладання беларускай літаратуры” павінна забяспечыць фарміраванне наступных універсальных і базавых прафесійных кампетэнцый:

Працаваць у камандзе, талерантна ўспрымаць сацыяльныя, этнічныя, канфесійныя, культурныя і іншыя адрозненні.

Быць здольным да самаразвіцця і ўдасканалення ў прафесійнай дзейнасці.

Ажыццяўляць метадычна арыентаваны аналіз літаратурных твораў і з'яў літаратурнага працэсу, валодаць тэхналогіяй сучаснага ўрока літаратуры.

У выніку засваення вучэбнай дысцыпліны “Методыка выкладання беларускай літаратуры” студэнты павінны:

ведаць:

- асноўныя этапы і шляхі развіцця методыкі выкладання беларускай літаратуры;

- спецыфіку вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура” ў сістэме агульнай сярэдняй адукацыі;

- асаблівасці пабудовы зместу адукацыі па беларускай літаратуры па ступенях навучання;

- прыёмы школьнага аналізу літаратурнага твора;

- тэарэтычныя пытанні методыкі навучання літаратуры (методыку канкрэтных тэм);

- сродкі, метады, тэхналогіі навучання, тыпы і структуру ўрокаў беларускай літаратуры;

- сучасныя формы і віды дыягностыкі і кантролю па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”;

умець:

- абгрунтоўваць выбар сродкаў, метадаў, прыёмаў, форм навучання;

- вызначаць літаратуразнаўчую і метадычную канцэпцыю ўрока;

- праектаваць, арганізоўваць і весці педагагічную (вучэбную, метадычную, выхаваўчую) дзейнасць па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”;

- ажыццяўляць рэфлексійную дзейнасць;

мець навык:

- ажыццяўляць працэс навучання ў адпаведнасці з адукацыйнай праграмай;

- самастойна працаваць з навукова-метадычнай літаратурай;

- планаваць і праводзіць вучэбныя заняткі з улікам спецыфікі тэм і раздзелаў прадметнай праграмы і ў адпаведнасці з вучэбным планам;

- выкарыстоўваць сучасныя сродкі, метады і прыёмы навучання, электронныя адукацыйныя рэсурсы, інфармацыйныя і камп’ютарныя тэхналогіі;

- прымяняць сучасныя дыягнастычныя і маніторынгавыя інструменты вынікаў навучання;

- выходзіць у навучэнцаў духоўныя і маральныя каштоўнасці, патрыятычныя перакананні на аснове індывідуальнага падыходу.

У рамках адукацыйнага працэсу па дадзенай вучэбнай дысцыпліне студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць свой каштоўнасна-асобасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, гатовага да актыўнага

ўдзелу ў эканамічным, вытворчым, сацыяльна-культурным і грамадскім жыцці краіны.

У адпаведнасці з прыкладным вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Методыка выкладання беларускай літаратуры” адводзіцца 108 акадэмічных гадзін, з іх 58 аўдыторныя. Размеркаванне па відах заняткаў: 34 лекцыйныя, 24 практычныя.

Працаёмкасць вучэбнай дысцыпліны складае 3 заліковыя адзінкі.

Рэкамендаваная форма прамежкавай атэстацыі – экзамен.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назвы раздзелаў, тэм	Колькасць аўдыторных гадзін		
		Усяго	Лекцыі	Практычныя/ лабараторныя / семінарскія заняткі
1	2	3	4	5
1.	Агульныя пытанні метадыкі выкладання беларускай літаратуры	6	4	2
2.	Сродкі і метады навучання беларускай літаратуры	6	4	2
3.	Настаўнік і вучні як суб'екты адукацыйнага працэсу па беларускай літаратуры	2	2	-
4.	Дыягностыка ведаў, уменняў і навыкаў вучняў па беларускай літаратуры	4	2	2
5.	Арганізацыйныя формы навучання беларускай літаратуры	12	6	6
6.	Этапы вывучэння мастацкага твора	4	2	2
7.	Вывучэнне мастацкіх твораў у іх родавай і жанравай спецыфіцы	8	6	2
8.	Гісторыя і тэорыя літаратуры ў школьным вывучэнні	6	2	4
9.	Развіццё маўлення вучняў у сістэме літаратурнай адукацыі	10	6	4
Усяго:		58	34	24

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел 1. АГУЛЬНЫЯ ПЫТАННІ МЕТОДЫКІ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Тэма 1.1. Методыка выкладання беларускай літаратуры як навука

Метадалагічныя асновы методыкі выкладання беларускай літаратуры: сувязь яе з філасофіяй, логікай, псіхалогіяй, педагогікай, літаратуразнаўствам, лінгвістыкай, з іншымі прыватнымі методыкамі; сучасныя тэарэтычныя падыходы (сістэмны, камунікатыўна-дзеясны, культуралагічны, асобасна арыентаваны, аксіялагічны, кампетэнтнасны).

Прадмет, задачы, структура курса методыкі выкладання беларускай літаратуры.

Перспектыўныя напрамкі развіцця методыкі выкладання беларускай літаратуры. Узаемадзеянне метадычнай тэорыі і адукацыйнай практыкі. Роля педагогічнага вопыту ў развіцці метадычнай навукі. Метады даследавання ў галіне выкладання літаратуры.

Тэма 1.2. Станаўленне і развіццё методыкі выкладання беларускай літаратуры

Гістарычныя этапы развіцця методыкі выкладання беларускай літаратуры: перыяд станаўлення (1920–1930-я гг.), перыяд развіцця сістэмы літаратурнай адукацыі і методыкі выкладання літаратуры (1940–1980-я гг.), навейшы перыяд развіцця літаратурнай адукацыі і методыкі выкладання літаратуры ў Рэспубліцы Беларусь (канец XX ст. – пачатак XXI ст.).

Роля І. І. Замоціна, М. І. Каспяровіча, І. К. Самковіча ў станаўленні методыкі выкладання беларускай літаратуры.

Актуальныя праблемы методыкі выкладання беларускай літаратуры на розных этапах. Фарміраванне айчыннай навукова-метадычнай школы ў галіне выкладання беларускай літаратуры. Дзейнасць заснавальнікаў беларускай навукова-метадычнай школы М. А. Лазарука, В. У. Івашына, В. Я. Ляшук.

Прыярытэтныя напрамкі даследаванняў беларускіх вучоных-метадыстаў на сучасным этапе.

Метадычная перыёдыка, прысвечаная праблемам выкладання літаратуры (часопісы “Роднае слова”, “Беларуская мова і літаратура” і інш.).

Тэма 1.3. Беларуская літаратура як вучэбны прадмет

Разнастайнасць сацыяльных і эстэтычных функцый літаратуры. Цэласны характар уздзеяння літаратуры на асобу вучня, матывы яго паводзін і стымулы развіцця пачуццяў, уяўлення, інтэлекту.

Выхаваўчы патэнцыял вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура”. Метадычныя шляхі рэалізацыі выхаваўчых магчымасцей у навучанні беларускай літаратуры.

Роля і месца вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура” ў структуры зместу агульнай сярэдняй адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Мэты і задачы вывучэння беларускай літаратуры ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі. Прадметныя адукацыйныя вынікі вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура”: літаратурная, каштоўнасна-светапоглядная, маўленча-

камунікатыўная, культуралагічная, культуратворчая кампетэнцыі. Метапрадметныя і асобасныя вынікі засваення зместу вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура”.

Вучэбны прадмет “Беларуская літаратура” ва ўмовах рознаўзроўневага навучання: базавы і павышаны ўзроўні.

Тэма 1.4. Літаратурная адукацыя ў Рэспубліцы Беларусь на сучасным этапе

Прынцыпы дзяржаўнай палітыкі ў галіне адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь і іх рэалізацыя пры выкладанні літаратуры. Асноўныя палажэнні Канцэпцыі вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура”.

Мэты, задачы, змест, асаблівасці арганізацыі адукацыйнага працэсу па беларускай літаратуры ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

Агульнадыдактычныя прынцыпы навучання беларускай літаратуры: навуковасці, сістэматычнасці і паслядоўнасці, свядомасці і актыўнасці, адзінства навучання, выхавання і развіцця і інш. Метадычныя прынцыпы навучання беларускай літаратуры: уліку ўзроставых асаблівасцей літаратурнага развіцця вучняў, асобнага характару чытацкай і літаратурна-творчай дзейнасці, адзінства літаратурнага і маўленчага развіцця і інш.

Кампаненты зместу літаратурнай адукацыі: а) веды; б) уменні і навыкі; в) вопыт творчай дзейнасці; г) сістэма нормаў адносін да рэчаіснасці, да людзей, да сябе.

Прынцыпы адбору літаратурных твораў: мастацкая дасканаласць, маральна-эстэтычная значнасць, месца ў творчасці пісьменніка і ў гісторыі літаратуры, надзённасць, даступнасць, цікавасць для вучняў пэўнага ўзросту.

Этапы літаратурнай адукацыі. Прапедэўтычны курс літаратурнага чытання на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі (II–IV класы), пераемнасць гэтага этапу з дашкольным. II ступень агульнай сярэдняй адукацыі (V–IX класы). Галоўны аб’ект вывучэння – літаратурны твор, яго жыццёва-пазнавальныя, мастацка-эстэтычныя, каштоўнасна-ацэначныя якасці. III ступень агульнай сярэдняй адукацыі (X–XI класы; базавы, павышаны ўзроўні навучання). Асноўны прынцып структуравання літаратурных курсаў у X–XI класах – лінейны на гісторыка-літаратурнай аснове.

Раздзел 2. СРОДКІ І МЕТАДЫ НАВУЧАННЯ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Тэма 2.1. Сучасныя сродкі навучання беларускай літаратуры

Сродкі навучання беларускай літаратуры як метадычная катэгорыя.

Вучэбна-метадычны комплекс (ВМК) па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”: асноўны і дадатковыя кампаненты.

Вучэбны дапаможнік (падручнік) як асноўны сродак навучання літаратуры. Функцыі, прынцып пабудовы, структурныя кампаненты вучэбных дапаможнікаў (падручнікаў) па беларускай літаратуры для V–IX класаў. Асаблівасці вучэбных дапаможнікаў (падручнікаў) гісторыка-літаратурнага тыпу для X–XI класаў (базавы, павышаны ўзроўні навучання).

Функцыянальныя і змястоўныя магчымасці вучэбных дапаможнікаў (падручнікаў) па беларускай літаратуры як сродак развіцця чытацкай адукаванасці вучняў.

Наглядныя дапаможнікі, тэхнічныя, камп'ютарныя і мультымедычныя сродкі ў вучэбна-выхаваўчым працэсе па літаратуры. Электронныя адукацыйныя рэсурсы і спосабы іх выкарыстання на ўроках літаратуры. Тэхнічная аснашчанасць педагогічнага працэсу.

Тэма 2.2. Метады і прыёмы навучання літаратуры

Дыдактычная аснова і прадметная спецыфіка метадаў навучання літаратуры.

Класіфікацыя метадаў навучання ў методыцы выкладання літаратуры: па крыніцах атрымання ведаў; па характары пазнавальнай дзейнасці вучняў; па метадах і прыёмах спасціжэння літаратурных твораў; па відах дзейнасці вучняў, метадах і аперацыях па вывучэнні літаратурнага твора і гісторыка-літаратурнага працэсу.

Узаемасувязь метадаў навучання і ўмовы іх эфектыўнасці ў практыцы выкладання літаратуры.

Суадносіны паняццяў “метад” і “прыём”. Прыём як дэталёвы метад.

Прыёмы эмацыянальна-вобразнага спасціжэння літаратурнага твора: выразнае чытанне, завучванне на памяць, вуснае слоўнае маляванне, розныя віды пераказаў (падрабязны, сціслы, выбарачны, творчы), мізансцэніраванне, інсцэніраванне, складанне кадраплана, кінасцэнарыя і інш.

Прыёмы спасціжэння аўтарскай пазіцыі: аналіз эпізоду, сцэны; розныя віды каментарыяў (гістарычны, літаратурны, культуралагічны і інш.); выяўленне асаблівасцей кампазіцыі твора, адметнасцей стылю пісьменніка, вывучэнне творчай гісторыі твора, супастаўленне твора з іншымі творамі пісьменніка, параўнанне твораў розных пісьменнікаў або асобных элементаў мастацкіх тэкстаў, супастаўленне літаратурнага тэксту з творамі іншых відаў мастацтва. Ператварэнне літаратурных твораў у іншыя віды мастацтва.

Раздзел 3. НАСТАЎНІК І ВУЧНІ ЯК СУБ'ЕКТЫ АДУКАЦЫЙНАГА ПРАЦЭСУ ПА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Тэма 3.1. Настаўнік літаратуры і прафесійныя патрабаванні да яго

Прафесійныя веды і педагогічныя ўменні настаўніка-славецніка: псіхалага-педагогічныя, прадметна-навуковыя, метадалагічныя, агульнакультурныя. Прафесійна значныя і асобныя якасці настаўніка. Прафесійная кампетэнтнасць настаўніка літаратуры. Уплыў асобы настаўніка на фарміраванне каштоўнасцей арыентацый вучняў.

Роля самаадукацыі ва ўдасканаленні метадычнага майстэрства настаўніка. Інавацыйная дзейнасць настаўніка на ўроках літаратуры.

Школьны кабінет літаратуры як арганізацыйна-метадычны цэнтр работы настаўніка-славецніка.

Тэма 3.2. Вучань-чытач і яго дзейнасць

Сучасная гуманітарная навука аб чытацкай дзейнасці (Ю. Б. Бораў, Б. С. Мелах, Л. Н. Сталовіч і інш.). Чытанне як праца і творчасць (В. Ф. Асмус, М. С. Каган і інш.). Прадукт творчасці чытача – чытацкае ўспрымання.

Псіхалагічны партрэт вучня-чытача. Праблема крытэрыяў літаратурнага развіцця вучняў у псіхалогіі (Л. Г. Жабіцкая, В. І. Нікіфарава і інш.). Вызначэнне зместу літаратурнага развіцця і яго крытэрыяў у працах вучоных-метадыстаў (Н. Д. Малдаўская, З. М. Наўлянская, У. Г. Маранцман і інш.).

Узроставыя асаблівасці і этапы літаратурнага развіцця вучняў.

Праблема фарміравання кваліфікаванага вучня-чытача ва ўмовах сучаснага інфармацыйнага грамадства.

Раздзел 4. ДЫЯГНОСТЫКА ВЕДАЎ, УМЕННЯЎ І НАВЫКАЎ ВУЧНЯЎ ПА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Тэма 4.1. Традыцыйныя і сучасныя метады кантролю па беларускай літаратуры

Традыцыйныя метады ажыццяўлення кантролю: вусны кантроль (франтальнае і індывідуальнае апытванне, адказ, залік і інш.); пісьмовы кантроль (пісьмовая кантрольная работа, напісанне рэфератаў, сачыненняў, эсэ, залік і інш.); камп'ютарны кантроль (выкарыстанне дыягнастычных камп'ютарных праграм); тэставы кантроль (падбор кароткіх адказаў у адпаведнасці з тэставымі заданнямі).

Тэматычны кантроль як найбольш распаўсюджаная форма кантролю ведаў вучняў па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”. Тыпалогія практыкаванняў для ажыццяўлення тэматычнага кантролю.

Сучасныя формы і віды дыягностыкі і кантролю па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”. Серыя дапаможнікаў “Кантрольна-вымяральных матэрыялы”: зборнікі творчых заданняў для тэматычнага кантролю па беларускай літаратуры для V–IX і X–XI класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі.

Нарматыўныя дакументы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, якія рэгулююць кантрольна-ацэначную дзейнасць настаўніка беларускай літаратуры.

Тэма 4.2. Арганізацыя кантролю вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” ва ўмовах кампетэнтнаснага падыходу

Новая форма вымярэння вынікаў асваення навучэнцамі адукацыйнай праграмы па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” – кампетэнцыя. Прыярытэт кампетэнтнасных вынікаў (прадметныя, асобасныя, метапрадметныя кампетэнцыі) на фоне прадметных ведаў. Серыя дапаможнікаў “Кампетэнтнасны падыход” (дыдактычныя і дыягнастычныя матэрыялы) як дадатковы кампанент да дзеючага ВМК па беларускай літаратуры для V–XI класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі.

Выкарыстанне дыдактычных і дыягнастычных матэрыялаў на ўроках па беларускай літаратуры як спосаб метадычна пісьменнай арганізацыі працы па

дасягненні адукацыйных вынікаў, прадугледжаных вучэбнай праграмай, у кантэксце кампетэнтнаснага падыходу.

Матэрыялы серыі “Кампетэнтнасны падыход” як аналаг заданняў па ацэнцы чытацкай адукаванасці, прадстаўленых у міжнародным даследаванні якасці адукацыі PISA.

Раздзел 5. АРГАНІЗАЦЫЙНЫЯ ФОРМЫ НАВУЧАННЯ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Тэма 5.1. Планаванне вучэбнай працы настаўніка па літаратуры

Значэнне планавання работы настаўніка ў павышэнні эфектыўнасці заняткаў па беларускай літаратуры.

Нарматыўнае прававое і навукова-метадычнае забеспячэнне літаратурнай адукацыі.

Вучэбныя праграмы па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для V–XI класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі: структура, змест, асноўныя патрабаванні да вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў.

Планаванне і імправізацыя як кампанент педагагічнай творчасці. Віды планавання. Перспектыўнае і бягучае планаванне. Віды планаў: каляндарны, тэматычны, паўрочны. Варыянтнасць планаў у залежнасці ад узроўню літаратурнага і агульнага развіцця вучняў, ад спецыфікі мастацкага твора, ад вучэбна-выхаваўчых задач. Прыкладнае каляндарна-тэматычнае планаванне (КТП).

Разгорнуты канспект урока, тэхналагічная карта ўрока: мэты, структура, змест. Канструкт урока як сучасная форма планавання педагагічнага ўзаемадзеяння настаўніка і вучняў.

Тэма 5.2. Урок як асноўная форма арганізацыі адукацыйнага працэсу

Патрабаванні да сучаснага ўрока літаратуры: цэласнасць, праблемнасць, варыятыўнасць, творчы характар, выхаваўчая накіраванасць.

Класіфікацыі ўрокаў літаратуры: у залежнасці ад яго месца ў сістэме работы па вывучэнні мастацкага твора (уступныя заняткі, чытанне, урокі аналізу, заключныя ўрокі); ад віду работы: урок-лекцыя, урок-гутарка, урок-экскурсія, урок-дыспут і г. д.; ад зместу прадмета: урокі вывучэння мастацкіх твораў, урокі вывучэння гісторыі і тэорыі літаратуры, урокі развіцця маўлення.

Аналіз асноўных класіфікацый ўрокаў, іх моцныя і слабыя бакі.

Традыцыйныя і нетрадыцыйныя ўрокі як метадычная праблема. Здабыткі настаўнікаў-эксперыментатараў. Віды нетрадыцыйных ўрокаў.

Інтэграцыя на ўроках літаратуры. Выкарыстанне ўнутрыпрадметных і міжпрадметных сувязей.

Тэма 5.3. Урокі дадатковага чытання

Асаблівасць і месца ўрокаў дадатковага чытання ў сістэме літаратурнага навучання. Сувязь ўрокаў дадатковага чытання з асноўным курсам літаратуры.

Тыпы ўрокаў дадатковага чытання: уводныя, навучальна-падрыхтоўчыя, паглыблена-аналітычныя, абагульняльныя; іх спецыфіка.

Спалучэнне на ўроках дадатковага чытання метадаў і прыёмаў, форм і відаў класнай і пазакласнай работы.

Планаванне ўрокаў дадатковага чытання. Асаблівасць падбору твораў для ўрокаў дадатковага чытання ў базавай і сярэдняй школе.

Зварот да дадатковага чытання на розных этапах аналізу мастацкага твора.

Віды ўрокаў дадатковага чытання на II і III ступенях агульнай сярэдняй адукацыі.

Маніторынг зменлівых чытацкіх запытаў, інтарэсаў навучэнцаў. Спосабы маніторынгу: гутаркі, міні-сачыненні, водгукі, эсэ, дзённікі чытачоў, чытацкія фармуляры, анкетны і інш.

Роля кніг, выдадзеных у серыі “Школьная бібліятэка”, у арганізацыі ўрокаў дадатковага чытання па беларускай літаратуры.

Шляхі і спосабы фарміравання ўстойлівай цікавасці да чытання.

Тэма 5.4. Арганізацыя пазавучэбнай дзейнасці па літаратуры

Віды і формы пазакласнай работы: гурткі, таварыствы, клубы, літаратурныя святы, экскурсіі, паходы, школьныя літаратурныя тэатры і тэатральныя студыі, літаратурныя часопісы і альманахі, літаратурныя чытання; арганізацыя алімпіяд (у тым ліку інтэрнэт-алімпіяд) па літаратуры, конкурсаў, віктарын і інш.

Асноўныя напрамкі пазакласнай работы: літаратурнае краязнаўства, дзіцячая літаратурная творчасць, мастацка-выканальніцкая дзейнасць.

Месца літаратурнага краязнаўства і яго роля ў адукацыйным працэсе. Формы і віды краязнаўчай работы. Выкарыстанне краязнаўчага матэрыялу пры вывучэнні розных літаратурных тэм: біяграфія пісьменніка, уступныя і заключныя заняткі, агляд літаратуры пэўнага перыяду.

Выкарыстанне сумежных відаў мастацтва ў пазакласнай рабоце з вучнямі. Супрацоўніцтва з музеямі, тэатрамі, філармоніяй і інш.

Адукацыйны і выхаваўчы патэнцыял экскурсій. Выкарыстанне ў адукацыйным працэсе па літаратуры вынікаў азнаямлення вучняў з выдатнымі мясцінамі Беларусі. Нарматыўныя дакументы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, якія рэгулююць пазавучэбную дзейнасць: “Пэралік экскурсійных аб’ектаў і турыстычных маршрутаў, рэкамендуемых для наведвання навучэнцамі ў межах правядзення вучэбных і факультатыўных заняткаў, пазакласных мерапрыемстваў з улікам зместу вучэбных праграм па вучэбным прадмеце”.

Музейныя заняткі як эфектыўная форма арганізацыі адукацыйнага працэсу па беларускай літаратуры.

Арганізацыя і правядзенне літаратурных ранішнікаў і вечароў. Літаратурныя гурткі як адна з найбольш пашыраных масавых форм пазакласнай работы.

Займальны матэрыял па літаратуры. Літаратурныя віктарыны, квізы і метадыка іх правядзення. Інтэрактыўныя формы пазакласных заняткаў: літаратурны турызм, квесты (у тым ліку вэб-квесты, медыяквесты) і інш. Гульнявыя тэхналогіі навучання на пазакласных занятках па літаратуры.

Улік узроставых і індывідуальных асаблівасцей вучняў пры арганізацыі пазакласнай работы па літаратуры.

Тэма 5.5. Факультатыўныя заняткі

Факультатыўныя заняткі як абавязковыя састаўныя варыятыўнага кампанента ў змесце літаратурнай адукацыі.

Роля факультатыўных заняткаў у развіцці творчай самастойнасці вучняў, узбагачэнні іх чытацкіх і навуковых інтарэсаў, стварэнні прафесійнай арыентацыі ў гуманітарнай галіне.

Асноўныя віды факультатыўных заняткаў, іх спецыфіка і задачы. Змест факультатыўных заняткаў, іх сувязь з асноўным курсам беларускай літаратуры.

Вучэбна-метадычныя комплексы для факультатыўных заняткаў па беларускай літаратуры: вучэбная праграма, дапаможнік для настаўнікаў, дапаможнік для вучняў.

Вучэбна-метадычныя комплексы факультатыўных заняткаў па фарміраванні функцыянальнай адукаванасці сродкамі праектнай дзейнасці.

Разнастайнасць метадычных форм правядзення факультатыўных заняткаў.

Раздзел 6. ЭТАПЫ ВЫВУЧЭННЯ МАСТАЦКАГА ТВОРА

Тэма 6.1. Уступныя заняткі як этап вывучэння мастацкага твора

Функцыі ўступных заняткаў. “Стварэнне ўстаноўкі” на чытанне.

Прыёмы аналізу літаратурнага твора, накіраваныя на “ажыўленне” асабістых уражанняў вучняў.

Уплыў родава-жанравай спецыфікі твора на характар і змест уступных заняткаў.

Асаблівасці ўступных заняткаў на II і III ступенях агульнай сярэдняй адукацыі.

Тэма 6.2. Чытанне твора і арыенціровачныя заняткі

Праблема чытання, успрымання літаратуры як мастацтва слова.

Арганізацыя чытання, стварэнне ўстаноўкі на аналіз.

Віды чытання: класнае і дамашняе, індывідуальнае і калектыўнае, чытанне па ролях, чытанне на памяць. Выразнае чытанне настаўніка і вучняў на ўроках літаратуры.

Арыенціровачная гутарка па тэксце з мэтай выяўлення глыбіні і асаблівасцей чытацкага ўспрымання пасля першапачатковага чытання.

Узроставыя і індывідуальна-тыпалагічныя асаблівасці чытацкага ўспрымання. Спосабы вывучэння чытацкага ўспрымання (апытанне (вуснае ці пісьмовае), рэпрадуктыўная і эўрыстычная гутарка, анкетаванне, тэсціраванне і інш.).

Фарміраванне чытацкай кампетэнцыі вучняў як актуальная метадычная праблема.

Тэма 6.3. Аналіз як этап вывучэння літаратурнага твора

Педагагічная канцэпцыя – аснова аналізу мастацкага твора. Узаемасувязь літаратуразнаўчага і школьнага аналізу твора.

Варыятыўнасць, цэласнасць і праблемнасць аналізу літаратурнага твора. Спалучэнне агульных, групавых і індывідуальных заданняў вучняў. Роля

праблемных пытанняў і заданняў ва ўдасканаленні школьнага аналізу твора. Стварэнне праблемнай сітуацыі.

Шляхі аналізу літаратурнага твора: “следам за аўтарам”, павобразны, праблемна-тэматычны, кампазіцыйны, камбінаваны, “скрыты”.

Тэма 6.4. Заклучны этап вывучэння літаратурнага твора

Асноўныя функцыі заклучнага этапу: стварэнне цэласнай канцэпцыі твора, абарона пазіцый, якія склаліся ў працэсе аналізу, адкрыццё перспектывы для далейшага засваення творчай індывідуальнасці пісьменніка. Абагульняючы характар заданняў.

Аб’ём, змест і метадыка правядзення заклучных заняткаў на II і III ступенях агульнай сярэдняй адукацыі.

Раздзел 7. ВЫВУЧЭННЕ МАСТАЦКІХ ТВОРАЎ У ІХ РОДАВАЙ І ЖАНРАВАЙ СПЕЦЫФІЦЫ

Тэма 7.1. Вывучэнне эпічных твораў

Асаблівасці ўспрымання і вывучэння эпічных твораў розных жанраў. Спецыфіка вывучэння вялікіх эпічных твораў на II і III ступенях агульнай сярэдняй адукацыі.

Тры цэнтры ўвагі чытача: падзеі, героі твора, аўтар. Работа над асобнымі кампанентамі мастацкага твора з улікам агульнай аўтарскай канцэпцыі: работа над эпіздам і вобразам-персанажам, сістэмай вобразаў, сюжэтам, вывучэнне кампазіцыі, мовы і стылю пісьменніка. Шматграннасць метадаў і прыёмаў аналізу эпічных твораў: выразнае і каменціраванае чытанне; пераказы, састаўленне плана, характарыстык; высвятленне функцыі пейзажу і інтэр’ера; супастаўленне эпічнага твора з яго сцэнічным увасабленнем і інш.

Тэма 7.2. Вывучэнне лірычных твораў

Асаблівасці ўспрымання і аналізу лірычных жанраў. Значэнне агульнага і літаратурнага развіцця вучняў у працэсе ўспрымання лірычнага твора. Узроставыя асаблівасці вучняў і школьны аналіз лірыкі.

Рух аўтарскіх пачуццяў і думак у вершы. Аўтар як непасрэдны суб’ект лірычнага перажывання ці ўмоўны лірычны герой; лірычны матыў; вобраз-перажыванне. Кампазіцыя лірычных вершаў. Шматзначнасць паэтычнага слова. Вывучэнне сістэмы вершаскладання, вершаваных памераў, паэтычнай мовы, фонікі. Выкарыстанне іншых відаў мастацтва пры вывучэнні лірыкі.

Месца і роля навучання выразнаму (мастацкаму) чытання на ўроках лірыкі. Асноўныя прыёмы вывучэння лірыкі: завучванне на памяць, складанне лірычных кампазіцый, “ажыўленне” асабістых уражанняў вучняў, напісанне водгукаў, сачыненняў і інш.

Асаблівасці вывучэння лірычных твораў на II і III ступенях агульнай сярэдняй адукацыі.

Своеасаблівасць успрымання і аналізу ліра-эпічных жанраў: паэмы, баллады. Вобраз апавядальніка ў ліра-эпічным творы. Вобраз лірычнага героя.

Тэма 7.3. Вывучэнне драматычных твораў

Паняцце аб драме як літаратурным родзе і яго жанравых адрозненнях. Жанры драматычных твораў (трагедыя, драма, камедыя). Своеасаблівасць

выяўлення аўтарскай пазіцыі пры ўспрыманні драматычнага твора. Актывізацыя дзейнасці ўяўлення. Выяўленне канфлікту ў драме і спосабы стварэння характараў. Шляхі аналізу драматычнага твора. Спецыфічныя элементы аналізу: драматургічны канфлікт, знешняе і ўнутранае дзеянне, развіццё інтрыгі, элементы драматургічнага дзеяння: экспазіцыя, завязка, кульмінацыя, развязка. Маналог, дыялог, мова персанажаў, іх характары.

Прыёмы аналізу драмы: аналітычнае чытанне па ролях, вуснае слоўнае маляванне, складанне рэжысёрскага плана, мізансцэніраванне, рэжысёрскі каментарый, каментарый пры чытанні п'есы па дзеях, успрыманне праз "парад дзеючых асоб", уключэнне момантаў гісторыі сцэнічнага ўвасаблення п'есы, абмеркаванне спектакля і інш.

Выкарыстанне сцэнічнай гісторыі п'есы, нагляднасць і ТСН на ўроках па вывучэнні драмы.

Раздзел 8. ГІСТОРЫЯ І ТЭОРЫЯ ЛІТАРАТУРЫ Ў ШКОЛЬНЫМ ВЫВУЧЭННІ

Тэма 8.1. Гісторыка-храналагічны і гісторыка-літаратурны падыходы да вывучэння літаратуры

Гістарызм у выкладанні літаратуры на розных этапах курса. Адзінства гісторыка-літаратурнага і тэарэтыка-літаратурнага падыходаў да аналізу літаратурных з'яў.

Значэнне і месца гісторыка-літаратурных ведаў на ўроках літаратуры ў V–IX класах. Характэрныя прыёмы работы: гісторыка-бытавы каментарый, паведамленне звестак гісторыка-літаратурнага характару, звязаных з вывучаемым творам. Праблема мастацкай індывідуальнасці пісьменніка, мастацкай структуры твора як цэнтр увагі ў базавай школе.

Спецыфіка сістэматычнага курса літаратуры на заключным этапе літаратурнай адукацыі. Манаграфічныя і аглядавыя тэмы.

Тэма 8.2. Вывучэнне аглядавых тэм

Асаблівасці аглядавых тэм: уступныя і абагульняючыя тэмы, характарыстыкі пэўнага перыяду грамадска-літаратурнага працэсу, кароткія агляды, гісторыка-літаратурныя агляды і інш.

Задачы вывучэння аглядавых тэм і іх роля ў літаратурнай адукацыі вучняў. Тыпы аглядавых тэм. Змест і структура. Кароткі аналіз мастацкіх тэкстаў, звесткі аб развіцці культуры, крытыкі, аб асобных пісьменніках.

Спецыфіка аглядавага вывучэння мастацкага твора: лекцыя з элементамі гутаркі, дыялог, выразнае чытанне, каменціраванае чытанне, аналіз асобных эпізодаў мастацкага твора, самастойна падрыхтаваныя выступленні вучняў (даклады і паведамленні), запіс плана і тэзісаў лекцыі, выкарыстанне розных сродкаў нагляднасці (табліц, ілюстрацый і інш.), тэхнічных сродкаў, электронных адукацыйных рэсурсаў.

Тэма 8.3. Вывучэнне манаграфічнай тэмы

Разнастайны характар вывучэння мастацкага твора ў рамках манаграфічнай тэмы. Пабудова сістэмы ўрокаў, аб'яднанай адзінай

педагагічнай канцэпцыяй. Апераджальныя заданні да ўсёй тэмы. Адбор матэрыялу. Актывізацыя дзейнасці вучняў. Выкарыстанне нагляднасці.

Узаемасувязь аглядавых і манаграфічных тэм у вучэбнай праграме па беларускай літаратуры.

Вывучэнне жыцця і творчасці пісьменніка ў межах манаграфічнай тэмы. Вывучэнне мемуараў, пісьмаў, фотаздымкаў, партрэтаў. Прынцыпы вывучэння біяграфіі пісьменніка: сувязь светаўспрымання з грамадскімі падзеямі эпохі, творчая індывідуальнасць пісьменніка, фарміраванне асобных якасцей вучняў, грамадзянскасці і патрыятызму ў працэсе вывучэння біяграфіі пісьменніка.

Метады і прыёмы, формы работы: слова пра пісьменніка, каменціраванне партрэтаў, фотаздымкаў, лекцыя настаўніка, праца з вучэбным дапаможнікам (падручнікам), з дадатковай літаратурай (мемуарыстыка, лісты, дзённікі, аўтабіяграфія пісьменніка, літаратуразнаўчыя і краязнаўчыя крыніцы, даведачныя матэрыялы, інтэрнэт-рэсурсы і інш.), экскурсіі ў літаратурны музей, літаратурна-краязнаўчая работа і інш.

Фарміраванне аналітычных і літаратурна-творчых уменняў у працэсе вывучэння манаграфічнай тэмы.

Тэма 8.4. Тэорыя літаратуры ў школьным вывучэнні

Сістэмна-функцыянальны падыход да вывучэння тэорыі літаратуры.

Значэнне ведаў па тэорыі літаратуры ў літаратурнай адукацыі вучняў. Сістэма тэарэтыка-літаратурных паняццяў на II ступені агульнай сярэдняй адукацыі. Тэорыя літаратуры на III ступені агульнай сярэдняй адукацыі.

Паслядоўнасць фарміравання тэарэтыка-літаратурных паняццяў на ўроках літаратуры: ад першапачатковых назіранняў да ўсведамлення сутнасці паняцця, ад узбагачэння паняцця да свядомага выкарыстання яго ў працэсе аналізу мастацкага твора і выкарыстання ва ўласнай літаратурнай творчасці.

Цэнтральная ўстаноўка – ад засваення катэгорыі мастацкага вобраза да спасціжэння літаратуры як мастацтва слова. Прынцып пераемнасці.

Шляхі спасціжэння вобраза ў базавай школе: у працэсе чытання і аналітычнага абмеркавання твораў розных жанраў; авалоданне тэарэтыка-літаратурнымі ведамі ўнутры канцэптуальных тэм-праблем: літаратура як мастацтва слова; мастацкая літаратура і вусная народная творчасць; літаратурны твор у яго родава-жанравай спецыфіцы.

Сувязь тэорыі літаратуры ў сярэдняй школе з гісторыка-літаратурнымі ўстаноўкамі курса (фарміраванне паняцця аб літаратурных напрамках, мастацкіх метадах і стылях, аб гісторыка-літаратурным працэсе і г. д.). Паглыбленне паняцця аб мастацкім вобразе праз скразныя тэмы-праблемы: гісторыка-літаратурны працэс з яго напрамкамі, метадамі і стылямі; эстэтычныя адносіны мастацтва і рэчаіснасці; узаемадзеянне светаўспрымання і творчасці пісьменніка.

Пераемнасць, этапнасць працэсу фарміравання і прымянення тэарэтыка-літаратурных ведаў вучняў.

Выкарыстанне міжпрадметных сувязей з урокамі рускай літаратуры для фарміравання ведаў і ўменняў па тэорыі літаратуры.

Раздзел 9. РАЗВІЦЦЁ МАЎЛЕННЯ ВУЧНЯЎ У СІСТЭМЕ ЛІТАРАТУРНАЙ АДУКАЦЫІ

Тэма 9.1. Напрамкі работы па развіцці маўлення вучняў

Развіццё маўлення вучняў як сацыяльная і метадычная задача. Псіхалага-педагагічныя і лінгвадыдактычныя асновы работы па развіцці маўлення ў сувязі з заняткамі па літаратуры. Сувязь маўленняга развіцця вучняў з усім комплексам работы па вывучэнні літаратуры.

Асноўныя прынцыпы работы па ўзбагачэнні маўлення вучняў.

Напрамкі работы па развіцці маўлення вучняў: узбагачэнне слоўнікавага запasu, удасканаленне звязнага маўлення, работа над логікай і выразнасцю выказванняў, актывізацыя міжпрадметных узаемадзеянняў у аспекце маўленчай дзейнасці, улік узроставай паслядоўнасці ў авалоданні вучнямі сродкамі моўнай выразнасці праз сістэму спецыяльных заданняў.

Крытэрыі маўленняга развіцця вучняў.

Пераемнасць, узаемазвязанасць развіцця вуснага і пісьмовага маўлення на II і III ступенях агульнай сярэдняй адукацыі.

Віды пісьмовых работ у V–IX класах, методыка іх падрыхтоўкі і правядзення. Віды пісьмовых работ у X–XI класах.

Навучальныя і кантрольныя пісьмовыя работы.

Тэма 9.2. Творчыя работы па літаратуры: тыпалогія, методыка навучання

Рэалізацыя творчага прынцыпу навучання ў дзеючых вучэбных праграмах і вучэбных дапаможніках (падручніках) па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”.

Сачыненне як від творчай работы па літаратуры. Тэматычная класіфікацыя сачыненняў. Жанравая спецыфіка сачыненняў.

Патрабаванні да вучнёўскіх сачыненняў. Віды сачыненняў па беларускай літаратуры.

Спосабы падрыхтоўкі да напісання сачыненняў.

Аналіз і крытэрыі ацэнкі творчых работ вучняў. Рэцэнзія настаўніка. Работа над памылкамі: класіфікацыя, аналіз, выпраўленне.

Літаратурная творчасць вучняў як адзін з кампанентаў зместу літаратурнай адукацыі. Мэты літаратурнай творчасці вучняў. Прынцыпы развіцця літаратурнай творчасці вучняў.

Жанры мастацкай літаратуры і публіцыстыкі ў літаратурнай творчасці вучняў. Вучэбна-традыцыйныя жанры: характарыстыкі літаратурных герояў – індывідуальныя, групавыя, параўнальныя і інш.

Метадычныя шляхі, прыёмы і ўмовы развіцця літаратурнай творчасці вучняў.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Асноўная літаратура:

Праскаловіч, В. У. Методыка выкладання беларускай літаратуры. Практыкум: вучэб.-метадыч. дапам. для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці “Беларуская філалогія (па напрамках)” / В. У. Праскаловіч. – Мінск : БДУ, 2022. – 167 с.

Дадатковая літаратура:

1. Адзіны інфармацыйна-адукацыйны рэсурс (AІAP) Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс] // URL: <https://eior.by>.

2. Адукацыйны стандарт вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура” (II–XI класы) // Род. слова. – 2009. – № 8. – С. 96–100.

3. Беларуская літаратура: электронны адукацыйны рэсурс па вучэбным прадмеце для V–XI класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі // URL: <http://e-vedy.edu.by>.

4. Вучэбныя дапаможнікі (падручнікі) па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для V–XI класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі [Электронны рэсурс] // URL: <http://e-padruchnik.edu.by>.

5. Вучэбна-метадычныя комплексы факультатывных заняткаў па фарміраванні функцыянальнай адукаванасці сродкамі праектнай дзейнасці [Электронны рэсурс] // URL: <https://adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/uchebno-metodichesk-e-kompleksy-fakultativnykh-zanyatij-po-formirovaniyu-funktsionalnoj-gramotnosti-uchashchikhsya-v-xi-klassov.html>.

6. Гоўзіч, І. М. Методыка выкладання беларускай літаратуры : вучэб. дапам. для студэнтаў філал. спецыяльнасцей ВНУ / І. М. Гоўзіч, А. І. Лугоўскі, С. А. Сычова. – Мінск: Беларус. дзярж. пед. ун-т., 2012. – 230 с.

7. Жуковіч, М. В. Канспекты ўрокаў дадатковага чытання: 5-ты клас: вучэб.-метадыч. дапам. для настаўнікаў устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання / М. В. Жуковіч. – Мінск: Сэр-Віт, 2022. – 96 с.

8. Лавлінскі, С. П. Тэхналогія літаратурнага образования. Коммуникативно-деятельностный подход: учеб. пособие / С. П. Лавлінскі. – М.: Прогресс-Традиция, ИНФРА-М, 2003. – 381 с.

9. Методические указания по организации контроля и оценки результатов учебной деятельности учащихся по учебным предметам при освоении содержания образовательных программ общего среднего образования, применению норм оценки результатов учебной деятельности учащихся по учебным предметам [Электронны рэсурс] // URL: – <https://adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-litaratura.html>.

10. Пранцова, Г. В. Методика обучения литературе: учеб. пособие [Электронный ресурс] / Г. В. Пранцова, Е. С. Романичева. – 6-е изд. – М.: ФЛИНТА, 2023. – 269 с. // Лань: электронно-библиотечная система. – Режим доступа: <https://e.lanbook.com/book/408446>.

11. Праскаловіч, В. У. Метадалогія культуратворчага развіцця вучняў V–XI класаў у працэсе навучання бел. літаратуры / В. У. Праскаловіч. – Мінск: РІВШ, 2013. – 226 с.

12. Праскаловіч, В. У. Канцэпцыя вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура” (V–XI класы). Праект / В. У. Праскаловіч, І. Л. Шаўлякова-Барзенка // Род. слова. – 2016. – № 3. – С. 51–60.

13. Руцкая, А. В. Методыка выкладання беларускай літаратуры: вучэб. дапам. для студэнтаў вуну па спец. “беларуская філалогія” / А. В. Руцкая, М. У. Грынько. – Мінск : Изд-во Гревцова, 2010. – 183 с.

14. Сосновская, И. В. Школьное литературное образование: современные практики и технологии: монография [Электронный ресурс] / И. В. Сосновская, Е. Н. Малышева, И. Г. Арсентьева. – Иркутск: ИГУ, 2023. – 234 с. // Лань: электронно-библиотечная система. – URL: <https://e.lanbook.com/book/422882>.

15. Технологии и методики обучения литературе: учеб. пособие для бакалавров / [авт.: В. А. Коханова и др.] ; под ред. В. А. Кохановой. – 5-е изд. – М. : Флинта, 2020. – 248 с.

16. Ядровская, Е. Р. Методика преподавания литературы: Уроки в основной школе: учеб. пособие для вузов / Е. Р. Ядровская. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Изд-во Юрайт. – 2019. – 236 с.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа з’яўляецца важным сродкам арганізацыі і кіравання вучэбнай дзейнасцю студэнтаў, якая фарміруе гатоўнасць да самаадукацыі, магчымасць павышаць сваю прафесійную кваліфікацыю. У рамках вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Методыка выкладання беларускай літаратуры” прадугледжаны тры модулі форм арганізацыі самастойнай работы студэнтаў:

1. Заданні, якія фарміруюць дастатковыя веды па вывучаным матэрыяле на ўзроўні пазнавання:

- праходжанне тэсціравання;
- пісьмовая справаздача па аўдыторных практычных заданнях;

2. Заданні, якія фарміруюць кампетэнцыі на ўзроўні ўзнаўлення:

- складанне тэматычных схем, табліц, кластараў;
- складанне гласарыя па тэме;
- удзел у праблемных дыскусіях (спрэчныя пытанні метадыкі выкладання беларускай літаратуры);
- падбор дыдактычнага матэрыялу па пэўнай тэме;
- аналіз метадычных распрацовак рознатыповых урокаў беларускай літаратуры;

3. Заданні, якія фарміруюць кампетэнцыі на ўзроўні прымянення атрыманых ведаў:

- напісанне рэцэнзіі на дзеючы вучэбны дапаможнік (падручнік) для адпаведнага класа па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”;
- распрацоўка планаў-канспектаў і тэхналагічных карт рознатыповых урокаў і фрагментаў урокаў;
- складанне метадычнага партфоліа;
- прэзентацыя творчага праекта (складанне партрэта сучаснага настаўніка-славесніка, дайджэста педагагічных сайтаў, тэхналагічных карт рэфлексіі і інш.);
- удзел у імітацыйнай гульні (мадэляванне вучэбных сітуацый; складанне кейсаў для навучэнцаў і інш.).

Рэкамендаваныя формы і метады навучання

Для арганізацыі вучэбнага ўзаемадзеяння выкладчыка і студэнтаў могуць выкарыстоўвацца наступныя групавыя формы работы: лекцыі, практычныя (семінарскія) заняткі, кіруемая самастойная работа студэнтаў, кансультацыі.

Індывідуальныя формы навучання: выкананне індывідуальных творчых заданняў, праектаў, напісанне метадычных эсэ, выкананне тэставых заданняў.

Рэкамендаваныя метады навучання: пазнавальныя (тлумачальна-ілюстрацыйны, рэпрадуктыўны, эўрыстычны (часткова-пошукавы), метады праблемнага выкладу вучэбнага матэрыялу, даследчы метады і кантрольны.

Пералік рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі

Для дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнтаў па дадзенай вучэбнай дысцыпліне выкарыстоўваецца наступны дыягнастычны інструментарый:

- вуснае апытванне;
- пісьмовая справаздача па аўдыторных (дамашніх) практычных заданнях;
- выкананне практыкаарыентаваных, творчых, эўрыстычных заданняў;
- метадычнае эсэ;
- тэсціраванне па асобных тэматычных раздзелах;
- кантрольныя работы: разгорнутыя канспекты ўрокаў беларускай літаратуры;
- індывідуальны і/або групавы праект.

Адзнака за адказы на лекцыях (вуснае апытванне) і практычных занятках фарміруецца на аснове наступных крытэрыяў: правільнасць і паўната адказу, наяўнасць аргументаў, выхад на міжпрадметныя сувязі, прыклады з рэальнай адукацыйнай практыкі і інш.

Пры ацэньванні справаздачы па аўдыторных (дамашніх) практычных заданнях ўлічваецца аб'ём, самастойнасць (адсутнасць інтэрнэт-плагіяту), крэатыўнасць, выхад на міжпрадметныя сувязі, асобасная значнасць дасягнутых вынікаў, граматынасць пісьмовага маўлення.

Пры ацэньванні тэстаў ўлічваецца аб'ём і правільнасць выканання заданняў, колькасць карэктна выбраных пазіцый.

Пры ацэньванні метадычнага эсэ ўлічваецца арыгінальнасць створанага адукацыйнага прадукта (даследаванне вывучаемага феномену з розных бакоў, інтэграванне ведаў з розных галін), граматынасць пісьмовага маўлення, асобасная значнасць дасягнутых вынікаў.

Пры ацэньванні разгорнутых канспектаў урокаў беларускай літаратуры ўлічваецца правільнасць падбору і структуравання літаратуразнаўчага матэрыялу для ўрока вызначанага тыпу, выкананне метадычных патрабаванняў да афармлення канспектаў урокаў, правільнасць маўленчага афармлення.

Пры ацэньванні адкрытага (эўрыстычнага) задання неабходна ўлічваць самабытнасць (арыгінальнасць) створанага адукацыйнага прадукта, даследаванне вывучанага феномена з розных бакоў, інтэграванне ведаў з розных галін, асобасную значнасць дасягнутых вынікаў.

Пры ацэньванні праектаў ўлічваецца актуальнасць даследуемай праблемы, арыгінальнасць створанага адукацыйнага прадукта (даследаванне вывучаемага феномену з розных бакоў, інтэграванне ведаў з розных галін), практыкаарыентаванасць атрыманых вынікаў і інш.

Характарыстыка (апісанне) інавацыйных падыходаў да выкладання вучэбнай дысцыпліны

Пры арганізацыі адукацыйнага працэсу выкарыстоўваецца:

эўрыстычны падыход, які прадугледжвае:

- дэманстрацыю разнастайнасці рашэнняў большасці прафесійных задач і жыццёвых праблем;

- творчую самарэалізацыю студэнтаў у працэсе стварэння адукацыйных прадуктаў;

- індывідуалізацыю навучання праз магчымасць самастойна ставіць мэты, праводзіць рэфлексію ўласнай адукацыйнай дзейнасці;

практыка-арыентаваны падыход, які прадугледжвае:

- засваенне студэнтамі зместу адукацыі праз вырашэння практычных задач;

- набыццё навыкаў эфектыўнага выканання розных відаў прафесійнай дзейнасці;

- арыентацыю на генерацыю ідэй, рэалізацыю групавых і/або індывідуальных студэнцкіх праектаў, развіццё прадпрымальніцкай культуры;

- выкарыстанне працэдур, спосабаў ацэньвання, якія фіксуюць сфарміраванасць прафесійных кампетэнцый студэнтаў;

метада аналізу канкрэтных сітуацый (кейс-метада), які прадугледжвае

- набыццё студэнтам ведаў і ўменняў для вырашэння практычных задач;

- аналіз сітуацый з выкарыстаннем прафесійных ведаў, уласнага вопыту, дадатковай літаратуры і іншых крыніц;

метада вучэбнай дыскусіі, які прадугледжвае ўдзел студэнтаў у мэтанакіраваным абмене думкамі, ідэямі для прад'яўлення і/або ўзгаднення існуючых пазіцый па пэўнай праблеме. Выкарыстанне метада забяспечвае з'яўленне новага ўзроўню разумення тэмы, прымяненне ведаў (тэорый, канцэпцый) пры вырашэнні праблем, вызначэнне спосабаў іх вырашэння;

метады і прыёмы развіцця крытычнага мыслення, якія ўяўляюць сабой сістэму для фарміравання навыкаў работы з інфармацыяй у працэсе чытання і пісьма; разумення інфармацыі як адпраўнога, а не канчатковага пункта крытычнага мыслення;

метада групавога навучання, які ўяўляе сабой форму арганізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці студэнтаў і прадугледжвае функцыянаванне розных тыпаў малых груп, якія працуюць як над агульнымі, так і індывідуальнымі вучэбнымі заданнямі;

метада праектнага навучання, які прадугледжвае такую арганізацыю вучэбнай дзейнасці студэнтаў, якая развівае актуальныя для вучэбнай і прафесійнай дзейнасці навыкі планавання, самаарганізацыі, супрацоўніцтва і прадугледжвае стварэнне ўласнага прадукта;

метада партфоліа, які з'яўляецца эфектыўным сродкам рэалізацыі індывідуальнай адукацыйнай праграмы студэнтаў. Усе вынікі і дасягненні групуюцца на аснове асноўных відаў дзейнасці студэнтаў: вучэбнай, навукова-даследчай і іншай;

мета дзелавай гульні, які з'яўляецца відам імітацыйна-ролевага мадэлявання, дзе гульнявая сітуацыя набліжана да рашэння рэальных праблем прафесійнай дзейнасці.